

Ἡ ἀδυναμία λύσεως κλονισμένων γάμων ὁδηγεῖ ὅτις ἐλεύθερες συμβιώσεις καὶ ὅτι γέννησι ἐξώγαμων παιδιῶν

*τῆς Πηνελόπης Ἀγαλλοπούλου - Ζερβογιάννη
Δικηγόρου, Ἐπιμελήτριας Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς
Σχολῆς Πειραιῶς*

Τὸ θέμα τῆς νομοθετικῆς μεταρρυθμίσεως τῶν διατάξεων περὶ διαζυγίου τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα ὄχι μόνον συζητιέται ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια, ἀλλὰ καὶ σοβαρὲς νομοθετικὲς προσπάθειες ἔχουν γίνει. Ἦδη κατὰ τὶς συζητήσεις τῆς Ἀναθεωρητικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος τὸ 1933 προτάθηκε ἀπὸ τὸν Καθηγητὴ Μαριδάκη νὰ εἰσαχθεῖ ὁ ἀντικειμενικὸς κλονισμὸς τῆς ἑγγαμῆς συμβιώσεως σὰν λόγος διαζυγίου γιὰτὶ μὲ τὴν καθιέρωσή του... «ὄχι μόνον δὲν θὰ ἀνοίξωμεν τὴν θύραν πρὸς διαζύγια, ἀλλὰ καὶ θὰ προαγάγωμεν τὴν εὐκρινεῖαν, ἣ ὅποια θὰ θεμελιώσῃ περισσότερο τὴν ἠθικὴν εἰς τὸν γάμον» (Βλ. Σχέδιον Ἀστικοῦ Κώδικος, I. Οἰκογενειακὸν Δίκαιον, 1933, σ. 610). Τὴν πρότασιν αὐτὴ εἶχε ὑποστηρίξει καὶ ὁ Σβῶλος, λέγοντας ὅτι σὲ περίπτωσιν καθιερώσεως ἐνὸς τέτοιου λόγου διαζυγίου... «ὁ νόμος θὰ κάμῃ ἔργον εὐκρινείας καὶ εὐθύτητος καὶ θὰ ἀνυψώσῃ τὸν γάμον ἀντὶ νὰ τὸν κλονίσῃ» (Βλ. Σχέδιον Ἀστικοῦ Κώδικος, I. Οἰκογενειακὸν Δίκαιον, 1933, σ. 620).

Πρέπει ἐπίσης νὰ σημειωθεῖ ὅτι καὶ τὸ 1932 ἡ Βουλὴ ψήφισε σχέδιον Νόμου, διάταξιν τοῦ ὁποῦ ὄριζε ὅτι: «Ἐκάτερος τῶν συζύγων δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν λύσιν τοῦ γάμου ἄνευ ὑπαιτιότητος τοῦ ἑτέρου συζύγου, ἔνεκα χωριστῆς διαβιώσεως, ὑπὲρ τὴν ὀκταετίαν, συνεχῶς». Τὸ Σχέδιον ὅμως αὐτὸ δὲν ἔγινε νόμος τοῦ Κράτους, γιὰτὶ μετὰ τὴ διάλυσιν τῆς τότε Βουλῆς τὸ Σχέδιον δὲν ὑποβλήθηκε ἐπὶ τὴν Γερουσίαν.

Τὸ 1965 ὑποβλήθηκε πρότασιν νόμου ἐπὶ τὴν Βουλὴν γιὰ μεταβατικὴ μόνον ρύθμισιν τοῦ θέματος τοῦ διαζυγίου, ἀλλὰ οὔτε καὶ αὐτὴ ἔγινε νόμος, γιὰτὶ τὸ ἔργο τῆς Ἐπιτροπῆς πού εἶχε συσταθεῖ ἀπὸ τὸν Ἐπιτροπὸν Δικαιοσύνης διακοπήκε ἐξαιτίας ἀλλαγῆς Κυβερνήσεως.

Σχετικὰ μὲ τὴν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀξίζει νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι, ἐνῶ τὸ 1958 εἶχε δεχθεῖ σὰν λόγος διαζυγίου τὴν διακοπὴν τῆς ἑγγαμῆς συμβιώσεως ἐπὶ δεκαετία, ἔκτοτε ἔχει σαφῶς ταχθεῖ κατὰ κάθε μεταρρυθμίσεως τῶν διατάξεων τοῦ διαζυγίου.

Τέλος πρέπει ἰδιαίτερα νὰ τονισθεῖ ὅτι τὸ 1976 ὑποβλήθηκε ἐπὶ τὴν Βουλὴν Σχέδιον Νόμου καταρτισμένον ἀπὸ Εἰδικὴν Νομοπαρασκευαστικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ἐπιτροπῆς Δικαιοσύνης μὲ τὸ ὅποιο προβλέπονται ἀξιόλογες οὐσιαστικὲς

τροποποιήσεις τῶν διατάξεων περὶ διαζυγίου. Ἄν καὶ δὲν ἀναγνωρίζεται, μὲ τὸ Σχέδιον αὐτό, τὸ συναρτητικὸν διαζύγιον, μὲ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἀντικειμενικοῦ κλονισμοῦ σὰν λόγος διαζυγίου ἐπιδιώκεται νὰ γίνει εὐκρινέστερη ἢ ὅλη διαδικασία τοῦ διαζυγίου.

Δυστυχῶς ὅμως ἀντὶ νὰ ψηφισθεῖ ἀπὸ τὴν Βουλὴν καὶ νὰ γίνει νόμος τὸ Σχέδιον αὐτό, στίς 17 Φεβρουαρίου 1979 δημοσιεύθηκε ἐπὶ τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως ὁ Νόμος 868/79 «Περὶ διαζυγίου λόγῳ μακροχρονίου διακοπῆς τῆς ἑγγαμῆς συμβιώσεως», ὁ ὁποῖος ὀρίζει ὅτι: «Ἐκάτερος τῶν συζύγων δύναται νὰ ζητήσῃ τὸ διαζύγιον ἐὰν ἐπῆλθε διακοπὴ τῆς ἑγγαμῆς συμβιώσεως, διήρκεσε δὲ αὕτη ἐπὶ ἑξ ἑξαετίας συνολικῶς ἕως ἄραυτος τῆς καταθέσεως τῆς πρὸς τοῦτο ἀγωγῆς». Ἡ ἀγωγὴ δὲ περὶ διαζυγίου «πρέπει νὰ κατατεθῇ ἐντὸς ἀποκλειστικῆς προθεσμίας ἑξ μηνῶν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως ἰσχύος τοῦ παρόντος» (Ἄρθρ. 1, πρ. 1 καὶ 2 τοῦ ν. 868/79).

Ὁ νόμος αὐτὸς μὲ μεταβατικὸν χαρακτῆρα δὲν ἔπρεπε νὰ ψηφισθεῖ, γιὰτὶ θέματα τόσο μεγάλης σπουδαιότητος, ὅπως ἡ λύσιν τῶν ἀνεπανόρθωτων κλονισμένων γάμων, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ρυθμίζονται μὲ νόμους πού ἔχουν προσωρινὴν ἰσχύν. Ὁ περιορισμὸς τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου νόμου περὶ διαζυγίου στοὺς ἤδη νεκροὺς γάμους δὲν δείχνει τίποτε ἄλλο παρὰ ἀμφιβολίαν τοῦ νομοθέτη γιὰ τὴν νομοθετικὴν ὀρθότητα τῆς ρυθμίσεως πού προβλέπεται ἀπ' αὐτὸ τὸ νόμον.

Εἶναι ὅμως δυνατόν νὰ ἀμφισβᾷται κανεὶς γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς λύσεως τῶν βαθεῖα κλονισμένων γάμων; Οὔτε δημόσιο, ἀλλὰ οὔτε καὶ δικαιολογημένον ἰδιωτικὸν συμφέρον μπορεῖ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν διατήρησιν ἤδη νεκρῶν γάμων. Ἡ κοινωνικὴ καὶ ἠθικὴ ἀνάγκη ἐπιβάλλει νὰ λύνονται οἱ γάμοι πού ἔχουν ἀνεπανόρθωτα καταρρεύσει.

Τὸ πρόβλημα λοιπὸν δὲν εἶναι νὰ λυθοῦν μόνον οἱ ἤδη νεκροὶ γάμοι, ἀλλὰ νὰ μὴ δημιουργηθοῦν ἀνάλογοι ἐν τῷ μέλλον, γιὰτὶ τέτοιοι γάμοι δὲν ἀποτελοῦν τίποτε ἄλλο παρὰ πηγὴν δυστυχίας γιὰ τοὺς συζύγους καὶ τὰ παιδιὰ τους. Ἐξάλλου ἡ ἀδυναμία λύσεως τῶν βαθύτατα κλονισμένων γάμων ὁδηγεῖ ἐπὶ τὴν δημιουργίαν μακροχρόνιων ἐλεύθερων συμβιώσεων καὶ, μοιραίᾳ, ἐπὶ τὴν γέννησιν ἐξώγαμων παιδιῶν.

Οι διατάξεις περί διαζυγίου πρέπει μέσα σε όσο το δυνατόν συντομότερο χρονικό διάστημα να τροποποιηθούν κατά τρόπο ουσιαστικό, αλλά και όριστικό.

Από απόψεως ουσίας πρέπει να τονιστεί ότι είναι αναγκαίο να εισαχθεί σαν λόγος διαζυγίου ο αντικειμενικός κλονισμός της έγγαμης συμβίωσης. Η μακροχρόνια διάσταση των συζύγων δεν μπορεί να αποτελέσει ιδιαίτερο λόγο διαζυγίου, δημιουργεί μόνο τεκμήριο για την ύπαρξη αντικειμενικού κλονισμού του γάμου. Αντικειμενικός κλονισμός βέβαια επέρχεται και σε πολλές άλλες περιπτώσεις, όπως αν υπάρχει σοβαρή ασθένεια ή ψυχική ανωμαλία του ενός συζύγου, αν υπάρχει ασυμφωνία χαρακτήρων κλπ.

Σχετικά με το χρονικό διάστημα της διακοπής της έγγαμης συμβίωσης θεωρούμε πως για να επέλθει αντικειμενικός κλονισμός στη σχέση του γάμου δεν είναι αναγκαίο να περάσουν έξι χρόνια. Χωριστή διαβίωση επί τριετία είναι αρκετή για να δημιουργήσει ανεπανόρθωτο κλονισμό του γάμου. Εξάλλου κάθε παράταση του χρονικού διαστήματος της διασπάσεως του γάμου όχι μόνο δεν εξυπηρετεί σε τίποτα, αλλά αντίθετα παρατείνει μια θλιβερή οικογενειακή κατάσταση που μόνο προβλήματα δημιουργεί.

Εύχως έργο θάταν επίσης ή εισαγωγή του κατά συναίνεση διαζυγίου.

Βέβαια είναι γνωστό σ' όλους ότι σήμερα στην πράξη τα δικαστήρια σε μερικές περιπτώσεις και τον αντικειμενικό κλονισμό της έγγαμης συμβίωσης παραδέχονται, αλλά και τα κατά συναίνεση διαζύγια. Οι περί διαζυγίων όμως αποφάσεις που εκδίδονται για αντικειμενικό κλονισμό ή τα ονομαζόμενα συναινετικά διαζύγια εμφανίζονται τυπικά σαν διαζύγια που απαγγέλλονται με κοινή υπαιτιότητα των συζύγων, γιατί χρειάζεται μια νομική κάλυψη στη δικαστική απόφαση. Έτσι οι αποφάσεις περί διαζυγίων εκδίδονται, όπως είναι γνωστό, μετά παρωδία δίκης στην οποία εκδηλώνουν απάραδκτη ύποκρισία δικαστές, δικηγόροι, διάδικοι και μάρτυρες. Η παρωδία όμως αυτής της δίκης του διαζυγίου μειώνει όπωσδήποτε το σεβασμό των πολιτών προς τη δικαιοσύνη και τραυματίζει το κύρος της.

Αν αναγνωριζόταν ο αντικειμενικός κλονισμός σαν λόγος διαζυγίου θα περιοριζόταν το χάσμα που υπάρχει σήμερα ανάμεσα στη νομοθεσία και την κοινωνική πραγματικότητα. Αν δε γινόταν δεκτό από το δίκαιο μας και το συναινετικό διαζύγιο, τότε θα μπορούσαμε να ελπίζουμε πως θα περιοριζόταν ακόμη περισσότερο το χάσμα αυτό, ένδεχόμενο να έπαυε και να υπάρχει, όποτε θα γινόταν επιτέλους ειλικρινής ή διαδικασία του διαζυγίου. Εξάλλου νομίζουμε πως επιβάλλεται να έχουν οι σύζυγοι τη δυνατότητα να αποφασίζουν μόνοι τους για ένα τόσο σοβαρό προσωπικό τους θέμα, όπως είναι η λύση του γάμου τους.

Σχετικά με την υποχρέωση διατροφής σε περίπτωση διαζυγίου, ο νόμος που θα τροποποιηθεί κατά τρόπο όριστικό τις περί διαζυγίου διατάξεις πρέπει να εξισώσει άνδρες και γυναίκες, γιατί επιβάλλεται ή προσαρμογή στην έπιταγή του άρθρου 4 παρ.2 του Συντάγματος, σύμφωνα με την όποία «Έλληνες και Έλληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις» (Βλ. σχετ. άρθρ. 8 του Σχεδίου Νόμου «Περί τροποποίησης των περί διαζυγίου διατάξεων» του 1976).

Τέλος, θεωρούμε πως μία όριστική και ουσιαστική τροποποίηση των περί διαζυγίου διατάξεων πρέπει να παρέχει δυνατότητα στους συζύγους να ρυθμίζουν ελεύθερα με ιδιωτική συμφωνία, που θα επικυρώνεται από το δικαστήριο, όλες τις συνέπειες του διαζυγίου τους, όπως π. χ. διατροφή, επίμελεια τέκνων κλπ., ανεξάρτητα από τυχόν υπαιτιότητα του ενός ή του άλλου (Βλ. σχετ. άρθρ. 11 του Σχεδίου Νόμου «Περί τροποποίησης των περί διαζυγίου διατάξεων» του 1976).

Σαν συμπέρασμα μπορεί κανείς να πεί ότι ο μεταβατικού χαρακτήρα πρόσφατος νόμος περί διαζυγίου κάνει κάποιο δειλό βήμα προς την καθιέρωση του αντικειμενικού κλονισμού του γάμου σαν λόγου διαζυγίου με το να προβλέπει, έστω και για περιορισμένο χρονικό διάστημα, δυνατότητα λύσεως του γάμου μετά έξαετη τουλάχιστο διακοπή της έγγαμης συμβίωσης. Με την εφαρμογή αυτού του νόμου θα μπορούσαν επιτέλους να λυθούν γάμοι ήδη νεκροί από πολλά χρόνια. Επακόλουθο δε της λύσεως των γάμων αυτών θάταν ή νομιμοποίηση με μεταγενέστερους γάμους αρκετών εξώγαμων παιδιών που γεννήθηκαν από τις ελεύθερες συμβιώσεις που δημιούργησαν οι σύζυγοι εξαιτίας της αδυναμίας λύσεως των ανεπανόρθωτα κλονισμένων γάμων τους.

Πρέπει όμως, τέλος, να εκφράσουμε την εύχη να ψηφιστεί σύντομα νόμος που να προβλέπει ριζική, αλλά και όριστική τροποποίηση των διατάξεων περί διαζυγίου.